

De små læser - 2011

SÆT BEVÆGELSE I LÆSNINGEN

Formål:

En sikker og flydende læsning kræver for de fleste børn både undervisning og masser af træning.

Træning fører til mestring. Dette klare formål til trods, kan læsetræning alligevel blive en næsten uoverkommelig og kedelig ørkenvandring for nogle. Som læseunderviser er det derfor en stor opgave at tilrettelægge en læseundervisning, hvor læsetræningen er varieret, inspirerende og tilpasset det enkelte barns niveau.

Under overskriften SÆT BEVÆGELSE I LÆSNINGEN sætter konferencen "De små læser 2011" fokus på hvorledes inddragelse af alle sanser, it og et læsestimulerende miljø kan kvalificere elevernes læsning.

Via fælles oplæg, temagrupper og udstilling af relevante undervisningsmaterialer er der rig mulighed for at blive opdateret, inspireret og klogere på veje, der fører til sikker læsning.

PROGRAM

Tirsdag:

8.30 - 9.00 Morgenkaffe

9.00 - 9.15 Velkomst - sang

9.15 -10.30 **Hvor sidder læselysten?** v/professor Jørgen Frost, Oslo

Læsedage, læsekampagner, læsekvarter, læsesiesta osv. Kært barn har mange navne. Men hvordan bliver læselyst til? Har vi en metodik for læselyst? Er det bare et spørgsmål om tilstrækkeligt med bøger? Kan forældre gøre noget? Kan farfar? Kan bibliotekaren? Kan man have ondt i læselysten? Kan man blive helbredt for det igen? Kan man hade bøger? Smitter det? Hvorfor er det overhovedet vigtigt at læse bøger?

Jørgen Frost vil prøve at give nogle svar på alle disse mange spørgsmål således, at endnu flere børn kan få rigtig meget lyst til at læse mange bøger.

10.30-10.45 Kaffe

10.45-12.15 Temagrupper: Den individuelle læsning

1. **Hvordan kan man fremme den individuelle læsning gennem fleksible læringsmiljøer?** v/lærer, forfatter, udviklingskonsulent Lene Heckmann

For at fremme den individuelle læsning må vi sikre os, at det er læringsmiljøet, der kan tilpasse sig eleverne og ikke eleverne, der skal tilpasse sig læringsmiljøet. Hvordan dette gøres i praksis kan være en udfordring for mange.

Her gives mange konkrete eksempler på, hvordan man kan gøre læringsmiljøet endnu mere fleksibelt og på, hvordan man kan fremme den individuelle læsning.

2. **At finde det rigtige niveau til eleven** v/professor Jørgen Frost

I dag kan læseunderviseren tilbyde eleverne mange forskellige bøger. De fleste elever vælger selv en passende sværhedsgrad, men nogle elever må have vejledning, fordi de kan være tilbøjelige til at vælge for svære bøger. Det kan ramme læselysten! Hvad er da kriteriet for en passende bog?

Med udgangspunkt i Læsemåleren og videre i Læsemesteren vil Jørgen Frost give en faglig baggrund for at kunne hjælpe eleven til at vælge rigtigt læseniveau. Endvidere vil han fortælle om, hvordan man med udgangspunkt i f.eks. Dingo bøger kan lave et læsekursus for elever som har brug for at få hjælp med læsningen.

3. **Børn lærer at læse ved at læse** v/børnehaveklasseleder Dorthe Bach

I min klasse læser vi lige fra starten af bh.klassen. I New Zealand siger de: "Børn lærer at læse ved at læse". Det har jeg prøvet at praktisere i flere år. Parallelt arbejder vi mere systematisk med forudsætningerne for læsning: Rim, bogstavindlæring, fonologi og ordforståelse. Jeg vil give praktiske eksempler og vise foto og film fra min hverdag.

Hvordan får vi forældrene med? Hvordan får vi nok læse-let materiale? Hvordan kan puslesætninger få gang i fornemmelsen for læsning? Hvordan bruger vi resultaterne fra den første sprogvurdering til at lave individuelle læringsforløb?

4. **De små skal også skrive!** v/master i specialpædagogik Lis Pøhler

Der skal gang i skriveriet allerede fra første dag i børnehaveklassen. Via skrivningen gør børnene erfaringer med sammenhængen mellem det talte sprog og det skrevne sprog - og mellem bogstaver og lyde. I børnehaveklassen handler det om at lære, hvorfor og hvordan man skriver. I 1. og 2. klasse flyttes fokus gradvist fra overhovedet at få skrevet noget, til at skrive målrettet og i en form, så det kan læses af andre.

5. Kend din læser – kend din tekst v/læsekonsulent, forfatter Karin Erbo Jensen

Alle kan blive glade gode læsere. Det forudsætter blot, at underviseren har kendskab til sine eleveres læsefærdigheder og godt kendskab til sine læsematerialer. Forskellige læseudviklingstrin kræver forskellige læsematerialer. Vi ser på læsematerialer til tidligt alfabetiske læsere, til fonemisk-alfabetiske læsere og til ortografisk-morfemiske læsere. Der udleveres litteraturliste og læsebarhedsark til OS64/OS120/SL60.

12.15-13.30 Frokost - Udstilling - Indkvartering

13.30-15.0 Temagrupper: Bevægelse i læseundervisningen

6. "Helle for...." Æstetiske tilgange til læsning v/lektor i billedkunst Karen Merete Brandt

Børn i indskolingen motiveres til læsning og skrivning bl.a. gennem involvering i den gode historie, der omhandler menneskelige relationer og store begivenheder i livet.

Med 'Helle for Hamlet' introducerer jeg konkrete metoder til at involvere børnene i en begivenhedsrig historie fra vores fælles kulturarv. Der arbejdes med tekst, billeder, musik og drama. Jeg vil give konkrete eksempler på alsidig, æstetisk undervisning og på, hvordan udvikling af visuelle kompetencer kan understøtte sproglig udvikling.

7. Hvordan "læser" man med kroppen? v/pædagogisk udviklingskonsulent, læremiddelforfatter Helle Fisker

Med udgangspunkt i læringsstilteorien giver Helle Fisker sit bud på, hvordan vi kan skabe og tilbyde et læringsmiljø, som giver det enkelte barn optimal mulighed for at få tilgodeset hans/hendes måde at læse på. Helle Fisker kommer med konkrete eksempler på, hvordan børnene kan "læse" med øjne, ører, hænder og krop

8. Musik- og bevægelseskultur i indskolingen v/ idrætspædagog Birgitte Møs og musik- og bevægelsespædagog Annette Møs

Vi laver musik- og bevægelsesaktiviteter, som stimulerer sanseapparatet og barnets mange udtryksmuligheder. Vi tror på, at børn lærer bedst, når de bruger kroppen samtidig.

Kom og oplev, hvordan enkle rytmik- og bevægelsesideer kan tilpasses alle temaer i undervisningen. Vi har i planlægningsfasen fokus på, hvad hver aktivitet styrker hos barnet og gennem rime/mimelege, genbrugssange, eventyr-rap og trommelege udfordrer vi opmærksomheden, samarbejdet, fantasien og får pulsen op.

9. Kooperativ læring og skriftsprogsindlæring i indskolingen v/ danskkonsulent, master i specialpædagogik Grethe Kjær

Undervisning i kooperative læringsformer giver eleverne mulighed for at være aktive og reflektere over egen læreproces både i forhold til udvikling af sociale, samarbejds-mæssige og faglige færdigheder og kompetencer, samtidig med at eleverne udvikler deres sprog og skriftsprog.

I workshoppen præsenteres basiselementerne i kooperativ læring med fokus på initiering af kommunikative og faglige kompetencer i inkluderende fællesskaber. Konkrete erfaringer samt øvelser der eksemplificerer arbejdet med kooperativ læring inddrages.

10. IWB og elevinddragelse v/lærer Anette Juhler

Én af de store styrker ved at anvende interaktive tavler i undervisningen er, at eleverne aktivt kan inddrages som medproducenter af undervisningsmaterialer. Eleverne oplever et stort ejerskab og glæde ved at undervisningen bygger på det, de konkret byder ind med, og det fremmer engagementet og læringslysten.

Der vil blive vist mange helt konkrete eksempler på, hvordan elever fra 0. til 2. klasse aktivt kan inddrages som medproducenter. Vi vil lave tavler med fx bogstaver, ord, billeder, rim og remser, stavelser og ordklasser, hvor inputtet kommer fra eleverne.

Vi vil også kigge på de muligheder der ligger i de "interaktive multimedia", som er en del af de interaktive tavler. Det kan fx være vendespil, multiple choice, div. quizzes og andet sjovt. Fokus vil stadigvæk ligge på elevinddragelsen!

11. Bevægelse i læseundervisningen v/forfatter Lotte Salling

Kurset giver en række konkrete eksempler på, hvordan sprogaktiviteterne via enkle og overskuelige metoder kan inddrage børnene mere aktivt, så bl.a. læseundervisningen bliver sjovere, mere inspirerende og samtidig langt mere effektiv. Metoderne vil bl.a. omhandle fagter, rytmik og bevægelse, samt dialogisk læsning.

15.00-15.30 Kaffepause - Indkvartering

15.30-17.00 Temagrupper: Bevægelse i læseundervisningen gentages

18.30 - 20.00 Middag

20.00 - 21.15 Sangaften med sange til os selv og et par sange og en eventyr-rap til børn v/musik- og bevægelsespædagog Annette Møs

Sangen kan vi bruge alene og i fællesskabet.

Vi bruger sangen til opladning, samvær, udtryk, nydelse, dans, rytme, skæg og ballade, fest, følelsesmæssig udvikling, sproglig og motorisk udvikling, kommunikation, kondition og kulturudveksling. Aftenens repertoire er til os selv, og noget af det kan I bruge sammen med børnene.

Vi synger 2-stemmigt, sætter rytmeinstrumenter på og får det til at swinge.

Onsdag:

8.45-9.00 Information og morgensang

9.00-10.15 **"It og læsning på begyndertrinnet"** v/professor Birgitte Holm Sørensen

Når børn starter i skolen, har de allerede erfaringer med og kompetencer i brugen af digitale medier, hovedsageligt fra spil, programmer til billed- og musikproduktion og fra hjemmesider med en specifik børnevinkel. Oplægget sætter fokus på, hvorledes it kan indgå i begynderundervisningen, således at it kan støtte læse og skriveprocesser. Endvidere fokuserer der på, hvorledes man fra begyndertrinnet kan udvikle børns it-kompetencer i medieproduktion og formidling samt informationsøgning og -indsamling således at it kan blive en vigtig faktor i elevernes læreprocesser. Endeligt vil der blive givet bud på, hvorledes børns leg og brug af it i fritiden kan kobles med læringsaktiviteter i børnehaveklassen/ indskolingen.

10.15-10.30 Kaffe

10.30-11.15 Temagrupper: "Forlagene på nettet". Workshops, hvor forlag præsenterer online læremidler

1. **Alinea** præsenterer Superbog.dk.... og Dansklandskabet
2. **Gyldendal** præsenterer abc.dk... Fandango-Mini
3. **Dansklærerforeningen** præsenterer Netfidusen.dk
4. **Mikroværkstedet - Arbejdshukommelse og læsning - Specialpædagogiske programmer i skolen v/ konsulent Søren Aksel Sørensen**
Hvilke årsager til læseproblemer kan der være? Hvad kræver det af eleven at afkode bogstaverne, samle bogstaverne til ord, læse ordet højt, forstå ordets betydning og samtidig samle alle læste ord til indhold? Ofte har elever med vanskeligheder på disse områder problemer med arbejdshukommelsen, og nyere forskning har vist, at det er muligt at træne arbejdshukommelsen. På workshoppen vil der blive vist eksempler fra et sådant træningsprogram, Hukommelsesspil for 5-11-årige, fra Mikro Værkstedets Specialpædagogiske Aftale.
5. **Programdatateket - It-gadgets, som du ikke anede fandtes v/konsulent Peter Søgaard**
På denne workshop præsenterer Programdatateket en række forskellige digitale værktøjer, der er relevante i forhold til undervisningsaktiviteter i indskolingen.
  - Vendespil – et kreativt værktøj for elever og lærere, hvor syntetisk tale, tekst, billeder og levende billeder bringes "i spil" i forhold til arbejdet med det faglige indhold
  - Mundtlighed, historiefortælling og oplæsning med mikrofoner. Fokus på mundtligheden gennem digitale lydoptagere/talebobler
  - Scenebyggeren – et pædagogisk værktøj til produktion af tegneserier gennem brug af et have af

- flotte grafiske figurer med mange spændende temaer til flere fag.
- Photoalbum med lyd og talking points.
  - Animationsfilm med Play mobil

6. ABC-leg

11.30-12.15 Temagrupper: " Forlagene på nettet" gentages

1. **Alinea** præsenterer Superbog.dk.... og Dansklandskabet
2. **Gyldendal** præsenterer abc.dk... Fandango-Mini
3. **Dansklærerforeningen** præsenterer Netfidusen.dk

4. Mikroværkstedet - Symboler og læseforståelse - Specialpædagogiske programmer i skolen v/Specialpædagogisk konsulent og speciallærer i tale/sprog Gerda Nielsen

Hvordan støtter vi begynderlæseres og læsesvage elevers læseforståelse? Hvordan sikrer vi, at elever, også elever med dansk som andetsprog, forstår danske forholdsord og begreber? På workshoppen vil der blive vist eksempler på støttende og trænende it-programmer fra Mikro Værkstedets Specialpædagogiske Aftale. Det er fx programmer med symbolstøtte og tale til både dansk- og engelskundervisningen, symbol- og billedprogram til fremstilling af materialer til støtte for læsning og forståelse af specifikke ord og begreber.

5. Programdatateket - It-gadgets, som du ikke anede fandtes v/konsulent Peter Søgaard

På denne workshop præsenterer Programdatateket en række forskellige digitale værktøjer, der er relevante i forhold til undervisningsaktiviteter i indskoling.

- Vendespil – et kreativt værktøj for elever og lærere, hvor syntetisk tale, tekst, billeder og levende billeder bringes "i spil" i forhold til arbejdet med det faglige indhold
- Mundtlighed, historiefortælling og oplæsning med mikrofoner. Fokus på mundtligheden gennem digitale lydoptagere/talebobler
- Scenebyggeren – et pædagogisk værktøj til produktion af tegneserier gennem brug af et hav af flotte grafiske figurer med mange spændende temaer til flere fag.
- Photoalbum med lyd og talking points.
- Animationsfilm med Play mobil

6. ABC-leg

12.15-13.15 Frokost + udstilling

13.15-14.45 Temagrupper: It i læseundervisningen

7. **Bliv en haj på nettet** v/læsevejleder, specialundervisningskoordinator Minna Kallehave Madsen

Med udgangspunkt i det konkrete arbejde i indskolingen og specialundervisningen gives eksempler på, hvordan der kan arbejdes med computeren og internettet i undervisningen af de yngste elever i skolen. I workshoppen vil der sættes fokus på følgende.

Brugen af computeren som en motiverende og målrettet læringsressource.

Muligheder for differentiering når eleverne arbejder på computeren.

Fokus på hvordan elevernes skrive- og læseudvikling støttes igennem arbejdet på computeren?

8. **De små skal også skrive multimodale tekster!** Multimodal literacy v/lærer Mette Hird og seminarielektor Marianne Würtz

Børn færdes i dag i et *multimodalt tekstlandskab*, en verden hvor de møder tekster, der består af billeder, video, lyd og musik sammen med tekst.

Det giver nye udfordringer for læreren, som må tilrettelægge en læse- og skriveundervisning, der integrerer multimodale udtryksformer, inddrager *det digitale penaltus* og udnytter, at eleverne ofte har større erfaringer med multimodale tekstlandskaber end læreren.

Hvordan kan læreren udnytte elevernes multimodale læseerfaringer i undervisningen allerede fra 1.klasse? Projektet *Multimodale tekster i den inkluderende skole* tilknyttet Nationalt Videncenter for Læsning har undersøgt dette. Fra projektet vil vi vise elevtekster skrevet med PhotoStory og videooptagelser fra processen, fra elevs analyse af egne multimodale tekster og fra evalueringssamtale med eleverne.

9. **Brugen af computerspil i undervisningen** v/spilproducent Tav Klitgaard

Hvordan kan man ramme børnene optimalt og fastholde deres motivation ved hjælp af computerspil?

I sin egenskab af spilproducent vil Tav Klitgaard give sit bud på hvad der virker, hvad der ikke virker. Fokus er mere på baggrunden for, hvad der bliver "puttet" i et computerspil, end hvordan man rent praktisk skal bruge det i undervisningen.

Her har du chancen for at høre en producents faglige blik på mødet mellem spil og læring og de udfordringer det giver at ville basere et spil på en konstruktionistisk læringsopfattelse. Workshoppen vil give en god ballast i forhold til at skulle bedømme og vælge blandt materialer

10. **Gratis på nettet i danskundervisningen** v/læsekonsulent Kirsten Kamstrup ☺

Børn lever i dag i en digital hverdag, hvor de flittigt og behændigt bruger it, mobil, tekst, lyd og billede til at udtrykke sig. Anvendelsen af it er et vigtigt fokusområde i danskundervisningen, og der vil i denne workshop blive arbejdet med computerens muligheder som et naturligt værktøj i både læse- og skriveprocessen.

Mange læseaktiviteter kan knyttes til digitale tekster, og programmer fra nettet kan på mange områder styrke elevernes indlevelse, forståelse og indsigt mere effektivt end bøgerne formår. I workshoppen vil du blive præsenteret for gratis internetsider, som kan bruges i

danskundervisningen. Der vil blive sat fokus på it's kompensatoriske muligheder for de børn, der har svært ved at læse og skrive, og forskellige programmer og opgaver vil blive præsenteret og måske afprøvet.

Det vil være en god ide at medbringe en computer med netadgang, men det er ikke en forudsætning for deltagelse.

11. Tosprogede elever i den første læseundervisning v/lærer og pædagogisk konsulent Inge Helle

Det er vigtigt, at tosprogede elever fra begyndelsen erfarer, at det at læse, er at forstå og opleve. Undervisningen må derfor bygge på de erfaringer, det ordforråd og den omverdensforståelse eleverne kommer med. Computeren er et glimrende værktøj i læse-arbejdet, både i lærerens forberedelse og i undervisningen sammen med eleverne. Jeg viser og kommer med idéer til, hvordan man kan arbejde med tekst, lyd og billeder, lave spil, og bruge skabeloner. Jeg præsenterer også Multidansk, som er en samling af sprogstimulerende materialer for tosprogede børn i indskolingen, der er ved at lære dansk.

Programmerne jeg bruger, er Officepakken og gratisprogrammer fra nettet.

14.45 -15.00 Kaffe

15.00 -16.00 Fra læsefærdigheder til reading literacy v/pædagogisk it-konsulent John Klesner

Børns brug af it og medier har ændret på tekstbegrebet, og en tekst består i dag oftest af sammensatte udtryksformer. Læseundervisningen skal derfor ændres med fokusering på, hvordan børn allerede fra skolestarten skal lære at afkode og producere de tekstudtryk, som møder dem i hverdagen.

Hvordan inddrages it i denne sammenhæng i daglig pædagogisk praksis?

16.00 Afslutning og tak for denne gang